

Opinie

/asupra proiectului de Lege pentru modificarea Constituției/

Asociația Judecătorilor din Moldova susține inițiativa de consolidare a independenței autorității judecătorești ce rezultă din propunerile vizate de proiectul de Lege pentru modificarea Constituției – în continuare „*proiect*”. Este apreciabilă ajustarea Constituției la standardele internaționale ce vizează independența justiției și buna funcționare a organului de autoadministrare judecătorească.

Asociația Judecătorilor din Moldova consideră oportun, în special, de a atrage atenția asupra unor aspecte de principiu.

1. Una din modificările esențiale vizate de proiect, pe care o apreciem ca fiind prematură și inoportună la etapa actuală, ține de limitarea imunității judecătorilor. În acest sens autorul propune completarea art. 116 cu alin.(5¹) cu următorul cuprins: „Judecătorii au doar imunitate funcțională în condițiile legii”.

Chestiunea privind imunitatea judecătorilor a fost abordată în repetate rânduri anterior. Reper în acest sens poate servi Hotărârea Curții Constituționale nr. 22 din 05.09.2013 pentru controlul constituționalității unor prevederi referitoare la imunitatea judecătorului. Cu acest prilej a fost emisă și *Amicus Curiae* din 11 martie 2013. Din nota informativă la proiect rezultă că autorii operează în principal cu argumente anume din actele nominalizate, inclusiv alte acte la care acestea fac referință.

În *Amicus Curiae* din 11 martie 2013, Comisia de la Veneția conturează conceptul de „imnitate funcțională” în următorii termeni:

[19. În final, judecătorii trebuie să beneficieze doar de imunitate funcțională, și anume imunitate în caz de urmărirea penală numai pentru actele legale efectuate în exercitarea funcțiilor lor. În această privință, se pare evident că coruperea pasivă, traficul de influență, luarea de mită, precum și infracțiunile similare, nu pot fi considerate ca acte săvârșite în exercitarea legală a funcțiilor sale].

Pornind de la scopul imunității judecătorești în sens larg [20. ... Imunitatea judecătorească nu este un scop în sine, ci servește independenței judecătorului], Comisia de la Veneția reține că [23. Justificarea imunității procedurale a judecătorilor - în cazul în care există - nu poate fi pentru a proteja judecătorul de urmărire penală, dar de a-l proteja contra unor acuzații false care sunt formulate împotriva sa, în scopul de a exercita presiuni asupra acestuia].

În concluzie, Comisia de la Veneția subliniază existența a două riscuri împotriva cărora imunitatea judecătorească ar putea să-i protejeze pe judecători: a) acuzațiile false ale unui particular și b) intimidarea din partea Procuraturii. Gestionarea riscurilor menționate este la latitudinea legiuitorului, fiind dictată de existența și gravitatea acestora. Totodată, se remarcă lipsa unei practici universale în ceea ce privește imunitatea judecătorilor și întinderea acesteia.

În aceeași ordine de idei, Curtea Constituțională a reținut:

[54. *Principiul independenței judecătorilor presupune că judecătorii trebuie să ia decizii în deplină libertate și să acționeze fără restricții și fără a fi obiectul unor influențe, presiuni, amenințări sau intervenții nelegale, directe sau indirecte, indiferent din partea cărei persoane vin și sub ce motiv. Judecătorul, în calitate de deținător al autorității judecătorești, trebuie să-și poată exercita funcția sa în deplină independență, în raport cu toate constrângerile, forțele de natură socială, economică și politică și chiar în raport cu alți judecători și în raport cu administrația judecătorească].*

Este lesne de înțeles că judecătorii nu pot fi protejați de imunitate împotriva acțiunilor culpabile, indiferent de faptul dacă acestea sunt sau nu săvârșite în exercițiul funcției. Problema rezidă în protecția judecătorilor împotriva unor acuzații false formulate în scop de intimidare sau denigrare. Sistemul judecătoresc din Republica Moldova la fel ca și alte sisteme judecătorești din țările est-europene se află într-o situație sensibilă, fapt remarcat în repetate rânduri și de către organismele internaționale. Această situație se datorează fragilității principiilor democratice și lipsei unor tradiții și practici statornicite în acest sens. Prin urmare, oportunitatea limitării imunității judecătorilor poate fi apreciată doar în raport cu gradul de expunere a judecătorilor presiunilor, intimidărilor și denigrării ca urmare a riscului acuzațiilor false. În acest context, comparațiile cu alte state trebuie abordate cu prudență ținând cont de realitățile sociale Republica Moldova.

La etapa actuală, garanțiile procesuale instituite la art. 19 din Legea 544/1995 privind statutul judecătorului asigură un just echilibru între eficacitatea atragerii la răspundere a judecătorilor pentru preținse acțiuni culpabile și protecția împotriva acuzațiilor false. Prin urmare, consfințirea imunității funcționale în Constituție este prematură. În condițiile actuale, ca efect al unei asemenea reglementări, intimidările și denigrările la adresa judecătorilor nu vor întârzia să apară deoarece soluțiile pronunțate de instanțe *a priori* nu pot satisface toate părțile litigante, indiferent de natura procesului.

Dintr-un alt punct de vedere, limitarea imunității judecătorilor prin introducerea în Constituție a art. 116 alin.(5¹) în redacția proiectului crează premise pentru o viitoare limitare și mai mare prin modificarea legilor organice. Din acest punct de vedere, dezvoltarea conceptului de „*imunitate funcțională*” la nivelul legilor organice capătă o importanță cardinală. Impactul real al unei asemenea norme poate fi apreciat doar prin raportare la prevederile infraconstituționale subsecvente. Consfințirea la nivel constituțional a imunității funcționale nu poate fi promovată în mod izolat ci doar în coroborare cu modificările legislative dezvoltatoare.

Suplimentar, considerăm limitarea imunității ca fiind o discriminare a judecătorilor în raport cu alte persoane cu funcții de demnitate publică care se bucură de imunitate. Puterea judecătorească este una din cele trei puteri în stat, iar intervențiile asurpa statutului judecătorilor urmează a fi raportat la statutul reprezentanților celorlalte două puteri.

În concluzie, reglementarea la nivel constituțional a imunității funcționale a judecătorilor la etapa actuală este prematură și prezintă grave riscuri pentru independența, securitatea și reputația judecătorilor, dar în special în privința calității actului de justiție și protecției efective a justițiabilului.

2. În ultima perioadă s-au intensificat discuțiile asupra garanțiilor sociale ale judecătorilor. În general acest subiect a fost și rămâne a fi destul de sensibil și urmează a fi abordat în corelație cu principiul independenței judecătorilor și conceptului de responsabilitate a funcției și profesiei de judecător. Această stare de lucruri este

consecința tentativelor repetate de diminuare a acestor garanții prin intervenții legislative ulterior declarate neconstituționale. Chiar și în prezent există o asemenea inițiativă legislativă materializată în proiectul de lege nr. 272 din 25.11.2019 cu privire la modificarea Legii nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului.

În acest context, considerăm oportun a completa art. 121 din Constituție în sensul inaplicabilității eventualelor diminuării sau limitări a garanțiilor sociale în raport cu judecătorii în funcție. În rezultat vor fi instituite reguli clare și previzibile atât pentru judecătorii în funcție, cât și pentru candidații la funcția de judecător care vor fi siguri de garanțiile sociale prevăzute de lege la data accederii în funcția de judecător. Astfel, vor fi suprimate disputele interminabile referitor la asigurarea materială a judecătorilor.

3. Asociația Judecătorilor din Moldova își exprimă dezacordul cu partea finală a art. II alin.(3), alin.(4) și (5) din proiect. Prevederile menționate sunt discriminatorii în raport cu membrii laici ai Consiliului Superior al Magistraturii. Statutul membrilor Consiliului Superior al Magistraturii este unic atât pentru membrii judecători, cât și pentru membrii laici. Din momentul obținerii mandatului, aceștia se bucură de aceleași drepturi, au aceleași obligații, sunt supuși acelorași incompatibilități și restricții, poartă răspundere în aceleași condiții. Prin urmare asemenea tratamentul diferențiat promovat de proiect nu are nici o justificare obiectivă și legală.

Membrii Consiliului Superior al Magistraturii numiți din rândul profesorii de drept titulari și-au obținut mandatele în strictă conformitate cu prevederile art. 3 din Legea nr. 947/1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii. În consecință, încetarea mandatului poate opera doar în temeiurile prevăzute la art. 12 din Legea 947/1996. Temeiurile de ridicare a mandatului membrilor laici sunt exhaustiv prevăzute de art. 12 alin.(2) din legea menționată. În această ordine de idei, legea nu prevede dreptul discreționar în seama Parlamentului în calitate de organ care a ales acești membri. Prin urmare, încetarea mandatului membrilor laici ai Consiliului Superior al Magistraturii, prin efectul intrării în vigoare a art. II alin.(3) partea finală, alin.(4) și (5) din proiect, reprezintă o măsură arbitrară și contrară securității juridice.

Dintr-un alt punct de vedere, considerăm relevantă problema de retroactivitate, or prin efectul intrării în vigoare a Legii pentru modificarea Constituției Republicii Moldova se va suprima mandatele membrilor laici ai Consiliului Superior al Magistraturii obținute legal sub imperiul cadrului legal existent, însă acest fapt produce consecințe nefaste în privința independenței Consiliului. În acest context există riscul încălcării și Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Normele vizate ale proiectului implică aspecte și de ordin etic. Potrivit redacției propuse de proiect a art. 122 alin.(1) din Constituție, membrii laici eligibili pentru a fi aleși în componența Consiliului Superior al Magistraturii în loc de „profesori titulari” sunt indicate „persoane care se bucură de o înaltă reputație profesională și integritate personală, cu experiență în domeniul dreptului, care nu activează în cadrul organelor puterii legislative, executive sau judecătorești și nu sunt afiliate politic”. Încetarea mandatului actualilor membri laici ai Consiliului Superior al Magistraturii și invitația indirectă de a participa la concurs conform noii proceduri, fapt ce rezultă din prevederile art. II alin.(5) din proiect, denotă dubiile legiuitorului asupra reputației profesionale, integrității, experienței în domeniul dreptului precum și neafilierea politică a profesorilor titulari de drept care își exercită mandatul de membru al Consiliului Superior al Magistraturii. Astfel, este afectată nu doar reputația profesională ci chiar însăși demnitatea umană a acestora. Iar în cazul în care actualii membri laici ai Consiliului Superior al Magistraturii vor eșua promovarea concursului conform noilor reguli asupra acestora va plana o suspiciune rezonabilă de incompetență și partizanat politic, fapt care

poate compromite întreaga carieră a acestor persoane.

În concluzie, reiterăm caracterul contrar principiului egalității de tratament și contrar principiului demnității umane și profesionale a prevederilor art. II alin.(3) partea finală, alin.(4) și (5) din proiect.

**Cu deosebit respect și considerațiune,
Președintele Asociației Judecătorilor RM**

Clima Vladislav